

ONDERZOEKSRESULTATEN

ECHT OVERIJSSSEL!

In de biologische landbouw is het sluiten van kringlopen één van de uitgangspunten. Zoveel mogelijk regionaal produceren is daarom een belangrijke doelstelling. Maar bedrijven weten vaak niet hoe 'regionaal' ze werkelijk produceren. Daarbij speelt niet alleen de herkomst van grondstoffen een rol, maar ook de definitie van het begrip regio. Hoe groot is die? Gaat het om de directe omgeving, Nederland of is zelfs Europa regio?

TEKST MARLEEN PLOMP & MAIKEL TIMMERMAN | FOTO'S WAGENINGEN UR LIVESTOCK RESEARCH

Ontwikkelen van een duurzame regionale landbouw, daaraan hebben deelnemers van het project Echt Overijssel! de afgelopen jaren gewerkt (zie www.EchtOverijssel.nl). Het verder sluiten van de regionale grondstofkringlopen was één van de onderdelen van het project. Om meer inzicht te krijgen in deze kringloop is voor de deelnemende melkveehouders de herkomst van voer en strooisel geïnventariseerd. Aanvullend is dit ook gedaan voor vier biologische melkveebedrijven uit de rest van Nederland. Met deze gegevens zijn kengetallen berekend die de herkomst van grondstoffen zichtbaar maken:

- **Externe hectares.** Deze geven weer hoeveel hectare grond buiten het eigen bedrijf in gebruik is voor de productie van (kracht)voer en strooisel. Hierbij is uitgegaan van standaard biologische mengvoersamenstellingen en is rekening gehouden met neven-

opbrengsten van gewassen. Externe hectares kunnen nog steeds overal in de wereld liggen. Daarom zijn volgens hetzelfde principe ook de regionale hectares berekend.

- **Regionale hectares.** Deze zijn in dit project gedefinieerd als de hectares van het eigen bedrijf + de externe hectares die op maximaal 40 km afstand van het bedrijf liggen.
- **Regionaal voer.** Hoeveel procent van de totale hoeveelheid voer (ds) is afkomstig van het eigen bedrijf of uit de directe regio?
- **Voerkilometers.** Deze geven weer hoeveel ton voer getransporteerd moet worden. Ze worden berekend als ton voer (product) * kilometers. Hiervoor zijn schattingen gemaakt van transportafstanden. Daarbij is nog geen rekening gehouden met de manier van transport.

Van de totale oppervlakte die de bedrijven in gebruik hebben ligt 13 tot 40 procent buiten het eigen bedrijf en 7 tot 22 procent buiten de regio. Gemiddeld komt 74% van het gebruikte voer van eigen bedrijf. Daarnaast wordt nog eens 10% aangekocht in de regio waardoor de totale hoeveelheid regionaal voer gemiddeld 84% bedraagt. De drie bedrijven met de hoogste score realiseren ongeveer 90% voer uit de regio. Hoe doen deze bedrijven dat? Interessant is dat ze alle drie een zeer verschillende strategie toepassen:

- Bedrijf 1 heeft ruim 40% van de benodigde hectares buiten het eigen bedrijf. Door aankoop van regionaal ruw- én krachtvoer, in combinatie met een laag krachtvoergebruik per 100 kg melk, realiseert het bedrijf toch een hoog aandeel regionaal voer.
- Fors verlagen van de hoeveelheid krachtvoer per koe is de strategie van bedrijf 2. Dit bedrijf focust op lage kosten via veel weidegang.
- Bedrijf 5 heeft ruim voldoende eigen grond en streeft naar zelfvoorziening, ook voor krachtvoer. De veehouder wil dit bereiken door de krachtvoergift iets te verminderen en zelf krachtvoer (graan) te telen. Het aandeel regionaal voer stijgt daarbij naar verwachting tot minstens 95%. De voerkilometers per 100 kg melk zijn op dit bedrijf duidelijk het laagst.

Meer aankoop van voer veroorzaakt meer externe hectares. Voor ruwvoer liggen deze hectares meestal in de regio, voor krachtvoer meestal niet. Daarnaast is de opbrengst van een hectare ruwvoer hoger dan van een hectare krachtvoer (graan). Meer regionaal produceren begint dus bij een goede ruwvoerproductie en vervolgens bij een efficiënt gebruik van krachtvoer.

Kilogram krachtvoer per koe en krachtvoergebruik per 100 kg melk zijn daarvoor goede indicatoren. Maar niet alleen de hoeveelheid, ook de samenstelling van krachtvoer speelt een rol. Vooral eiwitrijke mengvoergrondstoffen komen namelijk van ver.

De bedrijven in Overijssel hebben gemiddeld 20% natuurland. Dit is vooral grasland, een klein deel is natuurakker voor de teelt van graan. Ook de meeste andere bedrijven gebruiken natuurland, één bedrijf heeft zelfs 85% natuurgrasland. Bedrijven die natuurland in hun omgeving gaan beheren krijgen een groter aandeel regionale hectares. Maar door de lagere opbrengst en voer kwaliteit van natuurgronden neemt de hoeveelheid voer uit de regio niet altijd evenredig toe. Toch kunnen voer en strooisel uit natuurterreinen een goede bijdrage leveren aan het versterken van regionale kringlopen en voedselproductie.

Aanboren van voerstromen uit de regio begint bij het leren kennen van je burens. Dat kan een buurman-tuinder of -akkerbouwer zijn, een lokale landgoed-

eigenaar of bierbrouwer, een terreinbeheerder of de gemeente. De veehouders uit het project noemen allemaal het belang van langdurige samenwerkingsverbanden: 'Je moet je bedrijf inrichten op samenwerking, die inspanning verdient je pas terug bij langdurige samenwerking.' Elkaar leren kennen, praten over je plannen, je verdiepen in de positie van de ander en elkaar wat gunnen zijn de basisingrediënten voor succesvolle samenwerking. 'En dan is samenwerking niet alleen nuttig voor het bedrijf, maar vaak ook een verrijking voor jezelf.'

Kengetallen als 'Externe hectares' en '%voer uit de regio' geven inzicht in de herkomst van voer. De onderzochte melkveebedrijven betrekken 65-95% van hun voer binnen een afstand van maximaal 40 km. Verschillende strategieën, van intensief met aankoop in de regio, tot extensief met natuurgrond, kunnen succesvol zijn om meer regionaal te produceren. Een goede ruwvoerproductie en efficiënt benutten van krachtvoer met zo min mogelijk extra eiwit spelen hierbij een sleutelrol. Daarnaast is benutten van voerstromen uit de regio belangrijk. Ook dat kan op verschillende manieren en met verschillende partijen, afhankelijk van wat de regio te bieden heeft; leer je burens kennen! ■

Marleen Plomp en Maikel Timmerman werken bij Wageningen UR Livestock Research

Regionale productie van biologische melkveebedrijven (2011)

Bedrijf	Gem 9 bedrijven	1	2	3	4	5
Grondsoort		zand	zand + veen	veen	klei op veen	klei
Strategie		Aankoop ruwvoer en (deel) krachtvoer in de regio	Weinig krachtvoer per koe, volledig grasland	Weinig krachtvoer per koe, volledig grasland	Vrij hoge productie per koe, aankoop snijmais	Graan en grasbrom van eigen bedrijf, regio of NL
Dieren en melkproductie						
kg melk/koe	6200	6550	4900	6100	7700	7200
kg kv/koe (incl. graan)	1300	1250	800	1500	1300	1600
kg kv/100 kg melk	21.2	19.0	17.0	24.6	17.1	22.1
Grondgebruik						
Externe ha (%)	28	41	13	21	31	21
Regionale ha (%)	81	89	87	79	78	88
Regionaal voer (%)	84	92	89	83	86	91
Eigen voer (%)	74	64	89	83	75	85
voerkilometer/100 kg melk	25	19	18	26	20	11
kg melk/ha (eigen)	7800	8700	5200	6200	10800	6500
kg melk/ha (eigen+extern)	5300	5100	4500	4900	7400	5400